

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MICHAL BOBEK
esitatud 28. juulil 2016¹

Kohtuasi C-289/15

Grundza

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Krajský súd v Prešove (Prešovi maakonnakohus, Slovakkia))

Õiguslane koostöö kriminaalasjades — Raamotsus 2008/909/JSK — Täidesaatva riigi kodanik, kes on väljaandjariigis süüdi mõistetud ametliku otsuse täitmise takistamise eest — Kahepoolse karistatavuse tingimus

I. Sissejuhatus

1. J. Grundza on Slovakkia kodanik. Ta tabati sõitmas autoga Praha tänavatel, kuigi ühe Tšehhi haldusastutuse varasema otsusega oli tal keelatud mootorsõidukeid juhtida. Hiljem määras Tšehhi kohus talle 15-kuulise vangistuse muu hulgas „ametliku otsuse täitmise takistamise“ eest.

2. Pädev Tšehhi kohtuasutus esitas raamotsuse 2008/909² alusel taotluse J. Grundza vastu tehtud otsuse tunnustamiseks ja karistuse täideviimiseks Slovakkias. Seda taotlust läbi vaataval Slovaki kohtul on aga kahtlusi selles, kas käesolevas asjas on kahepoolse karistatavuse tingimus täidetud, kuna otsuse, mille täitmist on takistatud, on teinud Tšehhi, mitte Slovaki asutus.

3. Käesolevas asjas palutakse Euroopa Kohtul tõlgendada kahepoolse karistatavuse tingimust seoses raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõikega 3. Mis aspektid on seejuures olulised ja kui üldistatult tuleb neid aspekte kaaluda, et kahepoolse karistatavuse tingimus oleks täidetud?

II. Õiguslik raamistik

A. Euroopa Liidu õigus

4. Raamotsuse 2008/909 artikli 3 lõige 1 sätestab: „Käesoleva raamotsuse eesmärgiks on kehtestada eeskirjad, mille kohaselt liikmesriigil, selleks et hõlbustada süüdimõistetud isiku sotsiaalset rehabilitatsiooni, tuleb tunnustada kohtuotsust ja viia mõistetud karistus täide“.

5. Raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõikes 1 on loetelu 32 kuriteost, mille puhul kahepoolset karistatavust kohtuotsuse tunnustamiseks ja määratud karistuse täideviimiseks ei kontrollita.

1 — Algkeel: inglise.

2 — Nõukogu 27. novembri 2008. aasta raamotsus 2008/909/JSK vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kriminaalasjades tehtud otsuste suhtes, millega määratakse vabadusekaotuslikud karistused või vabadust piiravad meetmed, nende Euroopa Liidus täideviimise eesmärgil (ELT 2008, L 327, lk 27).

6. Raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõige 3 sätestab: „Muude kui lõikes 1 sätestatud kuritegude puhul võib täidesaatev riik kohtuotsust tunnustada ja karistust täide viia tingimusel, et kohtuotsuse aluseks olev tegu on täidesaatva riigi õigusaktide alusel kuritegu selle koosseisu tunnustest või kirjeldusviisist olenemata.“

7. Raamotsuse 2008/909 artiklis 9 on loetelu kohtuotsuste mittetunnustamise või karistuste täideviimisest keeldumise põhjustest. Käesolevas asjas on asjakohane punktis d nimetatud põhjus, mille kohaselt võib täidesaatva riigi pädev asutus keelduda kohtuotsuse tunnustamisest ja karistuse täideviimisest „artikli 7 lõikes 3 nimetatud juhul [...], kui [...] kohtuotsus [on] seotud tegudega, mis ei ole täidesaatva riigi õigusaktide alusel kuriteona kvalifitseeritavad. Seoses maksude, tollimaksude, tolli- ja rahavahetustehingutega ei tohi keelduda kohtuotsuse täitmisele pööramisest siiski põhjusel, et täidesaatva riigi seadustes ei ole kehtestatud samasuguseid tolli- või muid makse või selles puuduvad samasugused makse, tollimakse, tolli- ja rahavahetustehinguid käsitlevad eeskirjad nagu väljaandjariigi õigusaktides“.

B. Liikmesriigi õigus

8. Raamotsus 2008/909 võeti Slovaki Vabariigi õigusse üle seadusega nr 549/2011 (zákon o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii; edaspidi „seadus nr 549/2011“). Raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõiget 3 üle võttes otsustas Slovaki Vabariik säilitada kahepoolse karistatavuse tingimuse selle sättega hõlmatud kuritegude puhul.

9. Seaduse nr 549/2011 § 4 lõike 1 kohaselt on Slovaki Vabariigis põhimõtteliselt võimalik tunnustada ja täita teise liikmesriigi kohtuotsust, kui tegu, mille kohta see otsus on tehtud, on kuritegu ka Slovaki õiguse kohaselt. Seaduse nr 549/2011 § 16 lõike 1 punkt b sätestab: „Kohus peab kohtuotsuse tunnustamisest ja karistuse täideviimisest keelduma, kui asjaolud, mille alusel kohtuotsus on tehtud, ei kujuta endast kuritegu Slovaki Vabariigi õiguse kohaselt [...]“.

10. Ametliku otsuse täitmise takistamine on kuriteona kvalifitseeritav nii Slovaki kui ka Tšehhi õiguse kohaselt. See kuritegu on mõlema riigi õiguskorras määratletud peaaegu ühtmoodi.

11. Tšehhi kriminaalseadustiku (seadus nr 40/2009 Sb., trestní zákoník; edaspidi „Tšehhi kriminaalseadustik“) § 337 lõike 1 punkti a kohaselt „karistatakse isikut, kes takistab või raskendab märkimisväärselt kohtu või muu ametiasutuse otsuse täitmist sellega, et tegeleb tegevusega, millega tegelemine tal ära keelati või millega tegelemiseks välja antud luba mõne teise õigusnormi alusel tühistati või kaotati, kuni kaheaastase vangistusega“.

12. Slovaki kriminaalseadustiku (seadus 300/2005 Z.z., Trestný zákon; edaspidi „Slovaki kriminaalseadustik“) § 348 lõike 1 punkti d kohaselt „karistatakse isikut, kes takistab või raskendab märkimisväärselt kohtu või muu ametiasutuse otsuse täitmist sellega, et tegeleb tegevusega, millega tegelemine tal sellise otsusega ära keelati, kuni kaheaastase vangistusega“.

13. Kahepoolse karistatavuse tingimust on juba analüüsinud Najvyšší súd Slovenskej republiky (Slovaki Vabariigi kõrgeim kohus; edaspidi „Najvyšší súd“) kahes otsuses; mõlemale on eelotsusetaotluses viidatud. Mõlemad otsused olid süüdimõistetud isikute üleandmise ja kahepoolse karistatavuse tingimuse kohaldamise kohta sarnastel faktilistel asjaoludel – Tšehhi Vabariigis ametliku otsuse täitmise takistamise eest määratud karistuse tunnustamine Slovakkias. Samas ei ole need otsused tehtud konkreetselt mitte raamotsuse 2008/909, vaid eelmise, asjaomasel ajal kehtinud õiguskorra raames.

14. 2010. aastal tegi Najvyšší súd otsuse, et kahepoolse karistatavuse tingimus ei ole selles kohtuasjas menetlemisel olnud kuriteo, s.o ametliku otsuse täitmise takistamise puhul täidetud. Najvyšší súd põhjendas seda kahepoolse karistatavuse nn *in concreto* analüüsiga, mis viis ta järeldusele, et Slovaki õiguse kohaselt puudus kuriteo üks koosseisu tunnus: Tšehhi kohtuotsus, mille tunnustamist taotleti, ei olnud seotud Slovaki asutuse otsusega.³

15. Hiljem aga asus Najvyšší súd teistsugusele seisukohale. Nii järeldas ta ühes teises kohtuasjas kahepoolse karistatavuse *in concreto* analüüsi põhjal, et kahepoolse karistatavuse tingimus on tegelikult ametliku otsuse täitmise takistamise korral täidetud. Najvyšší súd põhjendas oma otsust sellega, et Tšehhi asutuse ametliku otsuse täitmise takistamisest mõjutatud Tšehhi Vabariigi kaitstud huvi tuleb analoogia alusel arvesse võtta samamoodi, nagu see oleks Slovaki riigi huvi. Teisisõnu: asjaolu, et asjaomane kuritegu ei olnud seotud mitte Slovaki, vaid Tšehhi asutuse ametliku otsusega, ei takistanud tegemast järeldust, et kahepoolse karistatavuse tingimus on täidetud.⁴

III. Faktilised asjaolud, siseriiklik menetlus ja eelotsuse küsimus

16. Přerovi (Tšehhi Vabariik) kohtuametnik määras 12. veebruaril 2014 J. Grundzale mootorsõidukite juhtimise keelu. J. Grundza pani 9. märtsil 2014 Tšehhi Vabariigis toime varguse. 9. augustil 2014 juhtis J. Grundza Prahast mootorsõidukit ja ta tabati. 28. augustil 2014 mõisteti ta süüdi ametliku otsuse täitmise takistamises. 3. oktoobril 2014 määrati talle nii varguse kui ka ametliku otsuse täitmise takistamise eest karistuseks kumulatiivne⁵ 15kuuline vangistus.

17. Hiljem esitas Tšehhi pädev kohus raamotsuse 2008/909 alusel taotluse J. Grundza vastu tehtud lõpliku otsuse tunnustamiseks ja täitmiseks Slovakkias.

18. Olles läbi vaadanud selle taotluse ja ka Slovaki kõrgeima kohtu eespool osutatud lahkneva praktika kahepoolse karistatavuse tingimuse küsimuses, on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlusi, kas nimetatud tingimus on käesolevas asjas täidetud, kuna otsuse, mille täitmist on takistatud, on teinud Tšehhi asutus.

19. Neil asjaoludel otsustas Krajský súd v Prešove (Prešovi maakonnakohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas raamotsuse [2008/909] artikli 7 lõiget 3 ja artikli 9 lõike 1 punkti d tuleb tõlgendada nii, et kahepoolse karistatavuse tingimus loetakse täidetuks ainult siis, kui tegu või tegevusetus, mille kohta on tehtud kohtuotsus, mille tunnustamist taotletakse, on kuritegu ka täidesaatva riigi õiguskorras *in concreto* ehk juhtumi konkreetse analüüsi põhjal (sõltumata selle koosseisu tunnustest või rikkumise kvalifitseerimisest), või piisab selleks, et nimetatud tingimus oleks täidetud, asjaolust, et juhtum on üldiselt kuritegu ka täidesaatva riigi õiguse alusel (*in abstracto*)?“

20. Kirjalikud seisukohad on esitanud Austria, Tšehhi, Slovaki ja Rootsi valitsus ning komisjon. Tšehhi ja Slovaki valitsus ning komisjon esitasid oma suulised seisukohad 25. mail 2016 toimunud kohtuistungil.

3 — Najvyšší súdi 26. jaanuari 2010. aasta otsus sp. Zn. 2 Urto 1/2011 (Zbierka stanovisk NS a sudov SR 2/2011, nr 17, lk 9, http://www.supcourt.gov.sk/data/files/88_stanoviska_rozhodnutia_2_2011.pdf).

4 — Najvyšší súdi 5. septembri 2012. aasta määrus sp. zn. 3 Urto 1/2012 (http://www.supcourt.gov.sk/data/att/23S02_subor.pdf).

5 — Tšehhi õiguse kohaselt võib kohus kurjategijale, kes on toime pannud kaks või enam kuritegu, nende eest määrata „kumulatiivse karistuse“ (tšehhi keeles *souhrnný trest*). Seejuures tühistab kohus varasema(te) otsus(t)e resolutiivosa karistuste kohta ja n-õ liidab juba määratud karistused üheks karistuseks.

IV. Õiguslik hinnang

A. Sissejuhatus: märkus terminoloogia kohta

21. Oma seisukohad esitanud liikmesriigid ja komisjon on ühisel seisukohal, et kahepoolse karistatavuse tingimus on käesolevas asjas täidetud. Sellele järeldusele jõuavad nad aga eri põhjustel.

22. Siseriiklik kohus teeb oma küsimuses kahepoolse karistatavuse tingimuse puhul terminoloogilist vahet *in abstracto* ja *in concreto* analüüsil.

23. See terminoloogia on kriminaalõiguses laialt levinud. Nende terminite (*in concreto* ja *in abstracto*) täpne ja konkreetne sisu ei ole aga nii selge. Eri autorid tõlgendavad neid erinevalt.⁶

24. Kui otsida kõigist erinevatest määratlustest ühist nimetajat, võiks arvata, et kahepoolse karistatavuse *in abstracto* analüüsis tuleb kontrollida küsimust, kas väljaandjariigi kohtuotsuses osutatud käitumine ja teod moodustaksid kuriteo ka siis, kui need oleks toime pandud täidesaatva riigi territooriumil.

25. Kahepoolse karistatavuse *in concreto* analüüsiks on aga nähtavasti vaja palju rohkem; nii näiteks peavad olema täidetud kriminaalvastutuse muud, täidesaatva riigi õiguses määratletud tingimused, nagu süüdistatava vanus või vaimne seisund või muud faktilised asjaolud, mil asjaomane tegu on toime pandud.

26. Nii kirjalikest kui ka kohtuistungil tehtud suulistest seisukohtadest ilmneb, et liikmesriikides saadakse mõistetest *in concreto* ja *in abstracto* seoses kahepoolse karistatavusega väga erinevalt aru.

27. Lisaks nähtus sellest arutelust, et kahepoolse karistatavuse *in abstracto* ja *in concreto* analüüsi ei eristata kui valikut kahe vahel, vaid pigem liikuva skaalana. Sellise eristuse aluseks on üldistatuse tase, millel on otsustatud kahepoolset karistatavust analüüsida. Üldistatuse kõige kõrgemal tasemel võib väita, et tähelepanu keskmes on üksnes teo ebamoraalsus: tegu peetakse mõlemas süsteemis valeks. Madalamal tasemel võib leida kuriteo põhitunnused. Veel madalamal tasemel võib analüüsida kriminaalvastutuse kõiki ülejäänud aspekte, nagu vanus või erandlike asjaolude esinemine või puudumine, aga ka karistuste rangus. Üldistatuse kõige madalamal tasemel (ehk konkretiseerimise kõige kõrgemal tasemel) on olulised ka teo kõik eri faktilised asjaolud. Sellega seoses peavad tegu ja sellele antav hinnang olema mõlemas õigussüsteemis sisuliselt identsed.

28. Kuhu tuleks siis tõmmata *in abstracto* ja *in concreto* vaheline eristusjoon? Sarnaselt komisjoni poolt kohtuistungil väljendatud seisukohaga olen arvamusel, et nende mõistete ja nende konkreetse sisu üle vaidlemisest ei ole ehk siseriiklikule kohtule käesolevas asjas kasuliku vastuse andmisel eriti palju abi. Arvestades lisaks, kui erinevalt tõlgendavad sekkuvad liikmesriigid mõisteid *in abstracto* ja *in concreto*, võib neile terminoloogiliste siltide pealekleepimine olla eksitav, kuna ka neid mõistetakse paratamatult erinevalt.

6 — Vt nt Plachta, „The Role of Double Criminality in International Cooperation in Penal Matters“, Jareborg (toim) *Double criminality: Studies in International Criminal Law* (Kriminalistik Institut, 1989), lk 105; Wouter van Ballegooij, *The Nature of Mutual Recognition in European Law: Re-examining the Notion from an Individual Rights Perspective with a View to Its Further Development in the Criminal Justice Area* (Intersentia, 2015), lk 127; Flore, D., „Reconnaissance mutuelle, double incrimination et territorialité“, *La reconnaissance mutuelle des décisions judiciaires pénales dans l'Union européenne* (Éditions de l'Université de Bruxelles, 2001), lk 69–70; Keijzer, „The Double Criminality Requirement“, Blekxtoon et al (toim) *Handbook on the European Arrest Warrant* (T.M.C. Asser Press, 2005), lk 137; Cahin, *La double incrimination dans le droit de l'extradition* (RGDIP, 2013) n°3, lk 586; Cameron, „Double criminality under pressure“, *Festschrift Till Per Ole Traskman* (Norstedts Juridik AB, 2011), lk 124.

29. Seepärast ei kavatsegi ma neid mõisteid rohkem käsitleda, vaid analüüsin neid oma ettepanekus funktsionaalselt. Teen ettepaneku anda siseriikliku kohtu küsimusele vastus, mis põhineb kahepoolse karistatavuse tingimuse toimimisel kriminaalasjades tehtava ELi õiguslase koostöö süsteemis ja eelkõige raamotsuse 2008/909 kontekstis.

30. Kuid enne seda funktsionaalset analüüsi on kasulik käsitleda lühidalt kahepoolse karistatavuse mõiste arengut nii rahvusvahelises kui ka Euroopa õiguses. Seda arengut tundes on meil kergem mõista, mida raamotsusega 2008/909 saavutada tahetakse.

B. Kahepoolse karistatavuse tingimuse areng

31. Kahepoolse karistatavuse nõue seob riigi eksterritoriaalse jurisdiktsiooni teostamise üldiselt tingimusega, et asjaomane tegu on kriminaalkorras karistatav nii selle riigi õiguse kohaselt, kus tegu toime pandi, kui ka karistava riigi õiguse kohaselt.⁷ See nõue on seotud seaduslikkuse ja konkreetsemalt karistuste seaduslikkuse põhimõttega (*nulla poena sine lege*).

32. Kahepoolne karistatavus on traditsiooniline tingimus väljaandmiste puhul. Kuigi rahvusvahelistes õigusaktides võivad olla loetletud väljaandmiseni viivad kuriteod, peab väljaandmisel sageli olema täidetud ka tingimus, et asjaomane kuritegu peab olema kriminaalkorras karistatav mõlema asjaomase riigi õiguse kohaselt.⁸

33. Kahepoolse karistatavuse tingimus sisaldub suveräänsuse, vastastikkuse ja mittesekkumise põhimõtetes, millel põhineb riikidevaheline koostöö ja mis on fikseeritud rahvusvahelise avaliku õiguse dokumentides. Selle koostöö peamine eesmärk on vältida sekkumist asjaomaste riikide siseasjadesse.⁹

34. ELis kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö aluseks on aga peamiselt vastastikkuse tunnustamise põhimõte.¹⁰ Selles süsteemis on eri liikmesriikide õiguskorrad üksteisele avatud, tuginedes suuremale vastastikkusele usaldusele üksteise kriminaalõigussüsteemide vastu.

35. Praktilisemal tasandil tähendab see, et kui ühes liikmesriigis on vastu võetud kohtuotsus, „tuleb seda teistes liikmesriikides tunnustada ja täita võimalikult kiiresti ja võimalikult väheste vastuoludega, nagu see oleks riigi enda otsus“.¹¹

36. Vastastikkuse tunnustamise põhimõtte pärast on muu hulgas koostatud loetelu kuritegudest, mille puhul loetakse kahepoolse karistatavuse tingimus täidetuks, mistõttu seda *ei* kontrollita.

7 — Cameron, „Double criminality under pressure“, *Festschrift Till Per Ole Traskman* (Norstedts Juridik AB, 2011), lk 122–123.

8 — Thouvenin, „L'extradition“, Ascensio, Decaux, Pellet, *Droit international pénal* (Pedone, Paris, 2eme éd. révisée, 2012), lk 1123–1124.

9 — Daillier ja Pellet, *Droit international public* (LGDJ, Paris, 7th ed., 2008), lk 515, punkt 337.

10 — Raamotsuse 2008/909 põhjendus 1. Vt ka kohtujuristi ettepanek, Bot, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:319, punkt 13).

11 — Plachta, „Cooperation in Criminal Matters in Europe“, Bassiouni, *International Criminal law, Third Edition, vol II, Multilateral and Bilateral Enforcement Mechanisms* (Martinus Nijhoff, 2008), lk 458. Vt ka raamotsuse 2008/909 põhjendus 5.

37. Asjaolu, et kahepoolse karistatavuse tingimuse kontrollimisest on, tõsi küll, osaliselt loobunud, tähendab kvalitatiivset erinevust rahvusvahelise avaliku õiguse aktide alusel toimuvast praktikast. See loobumine algas raamotsusega 2002/584 Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta¹² ning on pärast seda jätkunud mitme ELi õigusaktiga,¹³ nende hulgas raamotsus 2008/909.

38. Raamotsus 2002/584 vahetas välja seni liikmesriikide vahel toimunud väljaandmiste mitmepoolse süsteemi.¹⁴ Samamoodi asendab raamotsus 2008/909 mitut rahvusvahelist õigusakti eesmärgiga elavdada liikmesriikidevahelist koostööd.

39. Raamotsusele 2008/909 eelnenud rahvusvahelised õigusaktid olid: süüdimõistetud isikute üleandmise konventsioon, Euroopa ühenduste liikmesriikide konventsioon välisriigi süüdimõistvate kohtuotsuste täitmisele pööramise kohta ning kohtuotsuste rahvusvahelise kehtivuse Euroopa konventsioon.¹⁵ Kõik need konventsioonid sisaldasid sätteid kahepoolse karistatavuse kohta.¹⁶

40. Võttes arvesse kahepoolse karistatavuse tingimuse funktsiooni raamotsuses 2008/909, on oluline seda ajaloolist arengut meeles pidada. See raamotsusest 2008/909 tulenev reegel ei tohiks viia selleni, et liikmesriikidevaheline suhtlus muutub raskemaks või kohmakamaks võrreldes eelmise, vähem integreeritud süsteemiga, mis tugines eespool nimetatud rahvusvahelistele õigusaktidele.

C. Kahepoolse karistatavuse tingimuse toimimine raamotsuse 2008/909 kontekstis

41. Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada seda, millisel üldistatuse tasemel on kohane analüüsida karistatavat kuritegu selleks, et kontrollida kahepoolse karistatavuse tingimust raamotsuse 2008/909 alusel. Täpsemalt tahab siseriiklik kohus oma küsimusega teada, kas raamotsuse artikli 7 lõiget 3 ja artikli 9 lõike 1 punkti d tuleb tõlgendada nii, et kahepoolse karistatavuse tingimus on täidetud siis, kui:

- a) kohtuotsuse tunnustamist ja täitmist taotletakse seoses tegudega, mida väljaandjariik kvalifitseerib „ametliku otsuse täitmise takistamise“ kuriteona, ja kui
- b) täidesaatva riigi õiguses on olemas sarnaselt kvalifitseeritav kuritegu, kuid kui
- c) täidesaatva riigi õigusest või pigem kohtupraktikast näib sellise kuriteo puhul tulenevat nõue, et asjaomase ametliku otsuse peab olema teinud mõni oma riigi asutus.

12 — Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34), mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT 2009, L 81, lk 24). Raamotsuse 2002/584 kehtivuse kohta selles osas, kus see kaotab kahepoolse karistatavuse tingimuse kontrollimise nõude kuritegude puhul, mis on loetletud raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõikega 1 samaväärses sättes, vt kohtuotsus, 3.5.2007, Advocaten voor de Wereld (C-303/05, EU:C:2007:261, punktid 48–61).

13 — Nõukogu 22. juuli 2003. aasta raamotsus 2003/577/JSK vara või tõendite arestimise otsuste täitmise kohta Euroopa Liidus (EÜT 2003, L 196, lk 45; ELT eriväljaanne 19/06, lk 185), artikli 3 lõige 2; nõukogu 6. oktoobri 2006. aasta raamotsus 2006/783/JSK konfiskeerimisotsuste suhtes vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta (ELT 2006, L 328, lk 59), artikli 6 lõige 1; nõukogu 24. veebruari 2005. aasta raamotsus 2005/214/JSK rahaliste karistuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta (ELT 2005, L 76, lk 16), artikli 5 lõige 1; nõukogu 27. novembri 2008. aasta raamotsus 2008/947/JSK vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kohtuotsuste ja vangistuse tingimisi kohaldamata jätmist käsitlevate otsuste suhtes, et teostada tingimuslike meetmete ja alternatiivsete mõjutusvahendite järelevalvet (ELT 2008, L 337, lk 102), artikli 10 lõige 1; nõukogu 23. oktoobri 2009. aasta raamotsus 2009/829/JSK Euroopa Liidu liikmesriikides vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta järelevalvemeetmete rakendamise otsuste kui kohtueelse kinnipidamisega seotud alternatiivse võimaluse suhtes (ELT 2009, L 294, lk 20), artikli 14 lõige 1.

14 — Vt kohtuotsused, 28.8.2015, Minister for Justice and Equality (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punktid 27–28 ja seal viidatud kohtupraktika) ning 6.10.2009, Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

15 — Vt raamotsuse 2008/909 artikli 26 lõige 1.

16 — Süüdimõistetud isikute üleandmist käsitlev 21. märtsi 1983. aasta konventsioon (ETS nr 112), artikli 3 lõike 1 punkt e; Euroopa ühenduste liikmesriikide 13. novembri 1991. aasta konventsioon välisriigi süüdimõistvate kohtuotsuste täitmisele pööramise kohta, artikli 5 esimese taande punkt b. 28. mai 1970. aasta kohtuotsuste rahvusvahelise kehtivuse Euroopa konventsioon (ETS nr 70), artikli 4 lõige 1.

42. Alustuseks tuleb korrata, et raamotsuse 2008/909 toimimine ning kahepoolse karistatavuse tingimuse kontrollimine sõltub sellest, kas asjaomane kuritegu sisaldub artikli 7 lõikes 1 esitatud loetelus. Seal loetletud kuritegude puhul ei ole täidesaatva riigi kohtutel väljaandjariigi kohtuotsuste tunnustamisel ja täitmisel kahepoolse karistatavuse tingimuse kontrollimine põhimõtteliselt lubatud¹⁷.

43. Ametliku otsuse täitmise takistamist selles loetelus ei ole.

44. Kui kuritegu artikli 7 lõikes 1 sisalduvas loetelus ei ole, võib kahepoolse karistatavuse tingimust kontrollida. See kahepoolse karistatavuse tingimuse kontrollimine on liikmesriigi jaoks võimalus, mitte kohustus. Seepärast on liikmesriikidel vabadus ise otsustada, kas nad kohaldavad kahepoolse karistatavuse tingimust kuritegude suhtes, mida artikli 7 lõikes 1 nimetatud ei ole.

45. Slovakkia on seda võimalust kasutanud. Seepärast peavad Slovaki kohtud seda tingimust kontrollima, kui nad vaatavad läbi teistes liikmesriikides süüdi mõistetud isikute üleandmise taotlusi.

46. Seda konteksti arvesse võttes, selleks et anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule kasulikke juhiseid selle kohta, millistest kriteeriumidest tuleb kahepoolse karistatavuse tingimuse hindamisel juhinduda, käsitlen kõigepealt neid aspekte, mida on sellisel hindamisel oluline arvesse võtta, (1) ja seejärel konkreetselt käesolevas asjas tekkivat riigi kaitstud huvide küsimust (2).

1. Kahepoolse karistatavuse hindamisel olulised aspektid

47. Raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõige 3 näeb ette, et kahepoolse karistatavuse hindamisel peab pädev asutus kontrollima, kas asjaomane *tegu* on *kuritegu* ka täidesaatva riigi õigusaktide alusel *selle koosseisu tunnustest* või *kirjeldusviisist olenemata*.

48. Siin väärivad esiletõstmist kaks aspekti. Esiteks, sellega, et raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõige 3 rõhutab paindlikku lähenemist kuriteo *koosseisu tunnustele*, teeb ta ühtlasi selgeks, et kuriteo kõik koosseisu tunnused, nii nagu need on määratletud väljaandja- ja täidesaatva riigi õiguses, ei pea omavahel täielikult kattuma.

49. Teiseks, raamotsuse artikli 7 lõige 3 rõhutab ka paindlikkust kuriteo *kirjeldusviisi* suhtes, mis tähendab samamoodi, et kuriteo nimetus või liigitamine ei pea nii väljaandja- kui ka täidesaatvas riigis olema ühesugune.

50. Mida aga raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõige 3 olulisena esile tõstab ja mis on tõepoolest ka otsustava tähtsusega, on kuriteo *faktilised* asjaolud, mis peavad kattuma ühelt poolt väljaandjariigi kohtuotsuses ja teiselt poolt täidesaatva riigi õiguses esitatud kuriteo määratluses.

51. Seega tuleb kahepoolse karistatavuse hindamisel sisuliselt teha kaks sammu: 1) *delokaliseerimine*, mis tähendab, et tuleb võtta väljaandjariigis toime pandud teo põhitunnused ning analüüsida seda tegu nii, nagu see oleks toime pandud täidesaatvas riigis, ning 2) nende põhitunnuste *subsumeerimine* täidesaatva riigi õiguses määratletud kuriteo alla.

52. Teisisõnu peab täidesaatva riigi kohtuasutus sedalaadi „konverteerimisel“ esitama järgmised küsimused: kas tegu, mille kohta on väljaandjariigis tehtud kohtuotsus, saab subsumeerida mõne kuriteo alla, mis on määratletud täidesaatva riigi kriminaalõiguses? Kas sellist tegu peetakse iseenesest karistatavaks, kui see pandaks toime täidesaatva riigi territooriumil?

17 — Välja arvatud juhul, kui liikmesriik on raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõike 4 alusel teinud avalduse, et ta ei kohalda seda põhimõtet.

53. Minu arvates tuleb nendele küsimustele vastamisel ja asjaomaste, nn konverteeritavate tegude määratlemisel käsitleda neid küsimusi suhteliselt kõrgel üldistatuse tasemel. Põhilised *faktilised asjaolud*, mida väljaandjariigi kohtuasutus pidas kurjategija süüdimõistmisel oluliseks, ning kuriteo *koosseisu tunnused*, nagu need on kirjeldatud täidesaatva riigi kriminaalõiguses, peavad omavahel kokku sobima.

54. Raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõike 3 sõnastusest („*selle koosseisu tunnustest või kirjeldusviisist olenemata*“) tuleneb aga vastupidi, et kuriteo normatiivsed määratlused vastavalt väljaandja- ja täidesaatva riigi õigussüsteemis ei pea omavahel kokku sobima.¹⁸

55. Mitmel juhul on subsumeerimine muidugi lihtne juba normatiivsel tasandil. Nii näib see ka käesolevas asjas. Ametliku otsuse täitmise takistamine kui kuritegu on peaaegu ühtmoodi määratletud nii Tšehhi kui ka Slovaki kriminaalseadustikus. Teistel juhtudel aga võidakse kuritegu täidesaatvas riigis tõlgendada pisut teistmoodi kui väljaandjariigis. Kuriteo koosseisu tunnused ei pruugi mõlemas riigis olla täpselt samad. Või tunnused võivad olla üpriski sarnased, kuid kuritegu ennast võidakse teistmoodi nimetada. Lisaks võib „algse“ kuriteo määratlus kriminaalseadustikus olla üsna kitsas ja kuuluda suuremasse kuritegude kategooriasse, mida tuleb kahepoolse karistatavuse hindamisel arvesse võtta.

56. Nagu aga juba rõhutatud, on üpriski selge, et kuriteo „konverteerimine“ väljaandjariigi õigussüsteemist täidesaatva riigi õigussüsteemi alla peab olema „diagonaalne“ (väljaandjariigist teada olevad põhilised faktilised asjaolud tuleb subsumeerida täidesaatva riigi õiguse alla), mitte „horisontaalne“ (millisel juhul püütakse kokku sobitada kuriteo normatiivseid määratlusi mõlemas riigis).

57. Selleks et tuua konkreetsem näide käesolevas J. Grundza asjas, siis selles vajab „konverteerimist“ tema teo lühikirjeldus, mis võiks välja näha lihtsalt selline: isik juhib mootorsõidukit vastuolus ametliku otsusega, mis tal selle ära keelab.

58. Järgmine küsimus on, kas selline tegu on karistatav ka täidesaatva riigi õiguse kohaselt, kui see pandaks toime tema territooriumil? Tundub, et Slovakkia puhul tuleb sellele küsimusele vastata jaatavalt.

59. Delokaliseerimine ja subsumeerimine võivad aga üldiselt minna veelgi kaugemale, et võtta arvesse ka erinevusi täidesaatva riigi õiguses määratletud kuriteo taksonoomias. Selle näitlikustamiseks võib tuua Tšehhi valitsuse poolt kohtuistungil esitatud näite. See on [mootorsõiduki] „juhiloata juhtimine“, mis on Saksamaa kriminaalseadustikus määratletud kuriteona.¹⁹ Paistab, et Saksamaa kriminaalõiguse kohaselt ei oleks J. Grundza tegu mitte „ametliku otsuse täitmise takistamine“, vaid [mootorsõiduki] „juhiloata juhtimine“. Isegi kui see nii oleks, oleks kahepoolse karistatavuse tingimus aga raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõike 3 tähenduses minu arvates ikkagi täidetud. Kriminaalõiguse taksonoomia erinevusi nähakse ette sõnaselgelt ja need on selle sätte sõnastuse kohaselt kuritegude ühest õigussüsteemist teise „konverteerimisel“ lubatud.

18 — Kui tulla veel kord tagasi väljaandmise juurde, millega seoses kahepoolse karistatavuse tingimus kunagi tekkis, võib olla märkimist väärt asjaolu, et ÜRO näidisleping väljaandmise kohta sätestab oma artikli 2 lõikes 2 sõnaselgelt: „Selle kindlaksmääramisel, kas kuritegu on kuriteona karistatav mõlema osalise õiguse alusel, ei ole oluline, kas: a) osaliste õiguse kohaselt kuulub kuriteo koosseisu moodustav tegu või tegevusetus samasse kuriteokategooriasse või on nimetatud sama terminoloogia põhjal; b) kuriteo koosseisu tunnused on osaliste õiguse kohaselt erinevad, mõistes, et arvesse võetakse tegu või tegevusetust tervikuna, nii nagu taotleb riik seda esitab“ (näidisleping väljaandmise kohta, A/RES/45/116, 14.12.1990).

19 — Vt Saksamaa maanteeliiklusseaduse (Straßenverkehrsgesetz (StVG), *BGBI.* 2003 I, lk 310, 919) § 21 lõige 1, mis käsitleb juhiloata juhtimist („Fahren ohne Fahrerlaubnis“). „(1) Iga isikut, kes: 1) juhib sõidukit ilma selleks nõutava juhiloata või eirates sõiduki juhtimise keeldu, [...] karistatakse kuni üheaastase vabadusekaotusega või rahatrahviga [...]“.

60. Teisisõnu põhineb lähenemisviis, mida minu arvates tuleks kasutada kahepoolse karistatavuse hindamisel raamotsuse 2008/909 alusel, väljaandjariigi kohtu poolt analüüsitud ja karistatud teo üldistamisel kõrgemal tasemel. See üldistamine vajab paratamatult teatavat paindlikkust konverteerimise ajal, mil asjaomast tegu analüüsitakse täidesaatvas riigis kuritegude kohta olemas olevate mitmesuguste määratluste põhjal.

61. Peale selle kinnitab mõtet, et kahepoolset karistatavust on vaja hinnata üpriski kõrgel üldistatuse tasemel, ka üsna piiratud teave, mida väljaandjariigi pädevad asutused annavad raamotsuse 2008/909 I lisas esitatud standardvormiga.

62. See, kui palju teavet antakse, sõltub sellest, kas kohtuotsuse tunnustamise ja karistuse täideviimise taotlus on kuritegude kohta, mis on loetletud artikli 7 lõikes 1 (I lisa punkti h alapunktid 1 ja 2), või muude (nimetatud sättes loetlemata) kuritegude kohta (I lisa punkti h alapunktid 1 ja 3).

63. Isegi kuritegude puhul, mida kõnealuses artiklis loetletud ei ole ja mille puhul võib kahepoolset karistatavust kontrollida, on aga standardvormil esitatav teave üpris üldsõnaline. Nagu Rootsi valitsus on oma kirjalikes seisukohtades märkinud, ei saa nii väikese hulga teabe alusel igatahes asja põhjalikumalt hinnata.

64. Kokkuvõtteks: eri riikide kriminaalõiguse taksonoomiad võivad erineda, kuid sel ei ole kahepoolse karistatavuse tingimuse hindamisel tähtsust. Tähtis on hoopis see, et kui selline tegu pandaks toime täidesaatva riigi territooriumil, siis kas see oleks selles riigis *iseenesest* kriminaalkorras karistatav.

65. Eriti tuleb rõhutada fraasi *iseenesest karistatav* erinevalt sellest, kas süüdimõistetud isik oleks siis, kui ta oleks kriminaalvastutusele võetud, süüdi mõistetud ja talle oleks karistus määratud ka siis, kui menetlus oleks toimunud täidesaatva riigi õiguse kohaselt.

66. Sellega seoses juhin tähelepanu, et raamotsuse 2008/909 eesmärk on hõlbustada süüdimõistetud isikute taasintegreerumist ühiskonda, tehes neile võimalikuks karistuse kandmise teises liikmesriigis.

67. See tähendab, et eesmärk on juba süüdi mõistetud isikute üleandmine ning nende taasintegreerumine ühiskonda. Kindlasti ei ole eesmärk hakata vaidlustama lõplikke otsuseid või algatama täidesaatvas riigis uusi kohtumenetlusi. Raamotsus 2008/909 ei näe ilmaasjata ette, et selle alusel võib koostöö algatada *alles pärast seda*, kui kohtuprotsess on väljaandjariigis lõppenud ja *lõplik* otsus tehtud.

68. Selles raamistikus tuleb raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõikes 3 sätestatud kahepoolse karistatavuse tingimust mõista täiendava kaitseventiilina, mida täidesaatev riik võib kasutada selleks, et keelduda täide viimast karistust teo eest, mis ei ole tema enda õiguse kohaselt *iseenesest* karistatav. Teisisõnu ei saa liikmesriik olla kohustatud tunnustama ja täide viima karistust teo eest, mida tema ja tema ühiskond ei pea moraalselt nii valeks, et selle eest tuleb karistada.²⁰

2. Riigi konkreetse kaitstud huvi tähtsus

69. Nagu eespool juba märgitud, on kahepoolse karistatavuse tingimuse hindamiseks raamotsuse 2008/909 kontekstis vaja asjaolude delokaliseerimist kõrgel üldistatuse tasemel ja nende subsumeerimist täidesaatva riigi kriminaalõiguse alla.

20 — Selle kategooria ilmsed näited oleksid teod, mida mõnes liikmesriigis peetakse kuritegudeks, teistes aga üldse mitte, nagu eutanaasia või holokausti eitamine. Sama kehtib minu arvates ka tegude kohta, mida ühes liikmesriigis peetakse kuritegudeks, teises aga pelgalt väärtegudeks (s.o mille eest määratakse ainult haldus-, kuid mitte kriminaalkaristusi).

70. On vaid loogiline, et see konverteerimine toimub ka kuriteoga seotud riigi konkreetset huvi arvestades. Konverteeritava teo määratlemisel ei saa riigi huvi pidada *konkreetselt* riigi (s.o väljaandjariigi) *kõige tähtsamaks* huviks, vaid täidesaatva riigi kriminaalõiguse kohaselt tuleb kaaluda riigi huvi *üldiselt* koos asjaomase teo muude põhitunnustega.

71. Lihtne võib olla tunnistada, et väljaandja- ja täidesaatva riigi huvide reservatsioonideta „konverteerimisel“ võivad olla konkreetsetel ja pigem äärmuslikel juhtudel erandid. Valdava enamiku muude kuritegude puhul, sh ametliku otsuse täitmise takistamine, saab aga vastastikuse tunnustamise süsteem toimida ainult siis, kui kaitstud on tõepoolest „ametliku otsuse“ autoriteet ja mitte ainult „üksnes X liikmesriigi asutuste otsuste autoriteet“.

72. Sellist tõlgendust raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõike 3 tähenduse kohta kinnitavad veel kaks süsteemset argumenti.

73. Esiteks juhin tähelepanu sellele, et raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõikes 1 loetletud mõne kuriteo puhul (mille puhul on kahepoolse karistatavuse tingimus sootuks kaotatud) on eesmärk selgelt kaitsta konkreetset riigi huvi, mille vastu neid kuritegusid toime pannakse. Need on näiteks sabotaaž, korrupsioon, raha võltsimine, ebaseaduslikule sissesõidule ja riigis viibimisele kaasaaitamine, haldusdokumentide võltsimine ja nendega kauplemine või maksevahendi võltsimine.

74. Teiseks näeb raamotsuse 2008/909 artikli 9 lõike 1 punkt d ette võimaluse keelduda kohtuotsuse tunnustamisest ja karistuse täideviimisest juhul, kui kahepoolse karistatavuse tingimus ei ole täidetud. Samas on selles sättes lisatud, et „maksude, tollimaksude, tolli- ja rahavahetustehingutega ei tohi keelduda kohtuotsuse täitmisele pööramisest siiski põhjusel, et täidesaatva riigi seadustes ei ole kehtestatud samasuguseid tolli- või muid makse või selles puuduvad samasugused makse, tollimakse, tolli- ja rahavahetustehinguid käsitlevad eeskirjad nagu väljaandjariigi õigusaktides“.

75. Minu arvates toetavad mõlemad nimetatud sätted järeldust, et raamotsusega 2008/909 loodud vastastikuse tunnustamise süsteem peab üldjuhul olema liikmesriikide konkreetsetest huvidest kõrgemal. Kas see ei olegi nimelt just vastastikuse tunnustamise ja austuse mõte?

76. Eespool kirjeldatud arvestades teen järelduse, et raamotsuse 2008/909 artikli 7 lõiget 3 ja artikli 9 lõike 1 punkti d tuleks tõlgendada nii, et kahepoolse karistatavuse tingimus on täidetud siis, kui kohtuotsuse tunnustamist ja karistuse täideviimist taotletakse seoses teoga, mis suhteliselt kõrgel üldistatuse tasemel kirjeldatuna on täidesaatvas riigis iseenesest kriminaalkorras karistatav olenemata sellest, kas väljaandja- ja täidesaatva riigi õiguskorras vastava kuriteo kirjeldamiseks kasutatavad taksonoomiad on täpselt ühesugused või mitte.

V. Ettepanek

77. Esitatud põhjendustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Krajský súd v Prešove (Prešovi maakonnakohus, Slovakkia) esitatud eelotsuse küsimusele järgmiselt:

27. novembri 2008. aasta raamotsuse 2008/909/JSK (vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kriminaalasjades tehtud otsuste suhtes, millega määratakse vabadusekaotuslikud karistused või vabadust piiravad meetmed, nende Euroopa Liidus täideviimise eesmärgil) artikli 7 lõiget 3 ja artikli 9 lõike 1 punkti d tuleks tõlgendada nii, et kahepoolse karistatavuse tingimus on täidetud siis, kui kohtuotsuse tunnustamist ja karistuse täideviimist taotletakse seoses teoga, mis suhteliselt kõrgel üldistatuse tasemel kirjeldatuna on täidesaatvas riigis iseenesest kriminaalkorras karistatav olenemata sellest, kas väljaandja- ja täidesaatva riigi õiguskorras vastava kuriteo kirjeldamiseks kasutatavad taksonoomiad on täpselt ühesugused või mitte.